

Eduskunnan talousvaliokunta

Turussa 5.5.2021

TaV@eduskunta.fi

Asia: HE 47/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta sekä alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta

Me allekirjoittaneet kahdeksan Etelä- ja Länsi-Suomen maakuntien liittoa kiitämme eduskunnan talousvaliokuntaa saamastamme asiantuntijalausuntopyynnöstä ja annamme seuraavan yhteisen lausunnon:

Yleiset huomiot:

Lakiesitykset toteuttavat hyvin uudistukselle asetettuja tavoitteita ja ne muodostavat selkeän kokonaisuuden. Ensimmäistä kertaa aluekehittämisen kokonaisuus ja aluekehittämisjärjestelmä on kuvattu samassa lakikokonaisuudessa. Tämä pääosin selkeyttää ja yksinkertaistaa aluekehittämisen järjestelmää sekä keventää hallinnollista raskautta.

Valmistelu on ollut vuorovaikutteista. Maakuntien liittojen edustajilla on ollut mahdollisuus olla tiiviisti mukana lakien valmistelussa ja valmistelun aikana esitettyjä näkemyksiä on otettu hyvin huomioon nyt käsiteltävänä olevissa esityksissä.

Lakiesityksestä saa hyvin käsityksen liittojen tehtävistä. Maakunnan liiton rooli itsenäisenä aluekehitysviranomaisena on lakiehdotuksessa selkeästi ilmaistu. Myös viranomaisten toimivaltasuhteet on hyvin esitetty.

Maakuntaohjelman asema aluekehittämisen keskeisenä suunnitelmana on hyvin määritelty.

Myös alueiden älykkään erikoistumisen strategiat on hyvin huomioitu lakiesityksessä, mikä mahdollistaa alueiden omiin vahvuuksiin perustuvan kehittämistyön. Kansallisessa suunnittelujärjestelmässä alueiden älykkään erikoistumisen strategiat ja asiaa koskeva kansallinen valmistelu eri ministeriöiden hallinnonaloilla (OKM ja TEM) tulisi kuitenkin kytkeä tiiviimmin yhteen ja luoda siihen yhteistyöprosessit.

Maakunnan liittojen yhteistyön perustuminen vapaaehtoisuuteen, eikä aiemmin lainsäädännössä määriteltäviin yhteistyöalueisiin, on luonteva ja nykyaikaa oleva uudistus.

Aluekehittämisen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan EU:n rakennerahastojen lisäksi kansallista, omaehtoista aluekehittämistä ja sen rahoitusta ja kansallinen rahoituksen jatkuvuus on turvattava. Rakennerahastovarojen jaossa on otettava paremmin huomioon niiden vaikuttavuus ja tuloksellisuus jakamalla varat maan eri osien välillä tasapuolisemmin.

Rakennerahasto-ohjelman valtakunnallisten teemojen valmistelu ministeriöiden ja alueiden toimijoiden kanssa on aluekehittämisen kokonaisuuden kannalta kannatettavaa ja maakunnan liittojen näkemyksen mukaista.

Uuden Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) sekä Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien säädösten kokoaminen kansallisen rahoituksen sekä rakennerahasto-ohjelman kanssa samaan lainsäädäntöön selkeyttää osaltaan aluekehittämisen kokonaisuutta.

Ehdotettu keskustelumenettely valtioneuvoston ja maakuntien välillä on hyvä uudistus ja edistää aluekehittämisen johtamisjärjestelmän kehittymistä. Sen kehittämiseen tulee panostaa siten, että prosessi tuottaa lisäarvoa sekä maakunnille että valtiolle parantuneen vuorovaikutuksen myötä ja keskustelut johtavat toimenpiteisiin. Tämä parantaisi alueiden omaehtoista ja omiin vahvuuksiin tukeutuvaa kehittämistä ja kehittymistä. Samalla valtioneuvostolle tarjoutuu hyvä kanava perehtyä ja tukea maakuntien yksilöllisiä kehittämiskysymyksiä ja -tarpeita.

Muutos välittävän viranomaisen päätöksenteon jälkeisen teknisen maksuliikenteen kulkeminen suoraan valtion tililtä tuen saajalle myös maakuntien liittojen osalta on erittäin hyvä. Lisäksi on huomioitava, että tekninen tuki on muutakin kuin ”perinteistä” hallintoa, esimerkiksi viestintää, hakijoiden neuvontaa ja aktivointia. Nämä ovat oleellinen osa sujuvaa ja virheetöntä hanketoimintaa ja näillä toimilla voidaan myös parantaa hankkeiden laatua.

Hallintoviranomaisen koulutukset välittävälle toimielimille ohjelmakauden vaihtuessa ovat erityisen tärkeässä roolissa mm. seuraavista syistä: Merkittävä osa erityisesti hankkeiden tukikelpoisuuteen liittyvästä säännöstöstä muuttuu, syntyy uusia välittäviä toimielimiä ja useimpien liittojen (pl. Uudenmaan liiton koordinaation piirissä olevat liitot) osalta jatkotoimenpidepäätökset keskistetään Pohjois-Pohjanmaan liittoon, jolloin rahoituslinjausten ja käytäntöjen on oltava riittävän yhdenmukaiset, jotta järjestelyt voivat toimia.

Tavoitteena jatkossa on alue- ja rakennepoliitikan hallinnossa entistä voimakkaampi fokusointi tuloksiin esim. tukikelpoisuusehtojen täyttymisen valvonnan sijaan. Tavoite on hyvä ja lainsäädäntöön ehdotetut tietyt muutokset tätä osaltaan tukevat. Sujuvampia menettelyjä tavoitellaan myös uuden tietojärjestelmän Eura 2021:n kehittämisessä. Nämä eivät yksin riitä tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseen. Tarvitaan yhteistä ohjelmatasoa keskustelua ja osin ajattelutavan muutosta. Miten konkreettisesti varmistetaan, ettei tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden lisääntyminen jää puheen tasolle.

Yksityiskohtaiset kommentit:

Toimeenpanolaki

17§ Maakunnan liiton tehtävät, 3. mom

Lain perusteluissa on esitetty maakuntaliitolle siirrettäväksi merkittävää uutta kustannusvastuuta välittävän toimielimen tehtävien hoitamiseen liittyen. Maakuntaliitot ja Suomen Kuntaliitto ovat jo asian valmisteluvaiheessa 4.12.2019 kannanotossaan todenneet, että EU-ohjelmien hallinnon rahoitusta ei voida määrätä hoidettavaksi kuntarahoituksella, vaan maakuntaliittojen välittävän viranomaisen tehtävät on rahoitettava kokonaisuudessaan teknisellä tuella ja valtion rahoituksella. **Lakiluonnoksen perustelutekstistä tulee poistaa maakunnan liiton välittävän toimielimen rooliin liitetty kustannusvastuun siirtämistä kunnille tarkoittava maininta. Kunnat osallistuvat ohjelman toimeenpanoon myös omalla rahoitusosuudellaan toteuttaessaan hankkeita. Valtion ei tule antaa kunnille uusia tehtäviä ilman siihen osoitettuja määrärahoja.**

Toisena yleisenä huomiona toimeenpanolaista on, että se ei enää sisällä erillistä pykälää äkillisen rakennemuutoksen alueiden määrittelystä. Äkillisissä rakennemuutostilanteissa valtiolla tulee edelleen olla käytössään nopeasti käyttöön otettava keinovalikoima alueiden auttamiseen.

Rahoituslaki

9§ Maakuntaliittojen toimivalta

Tulevassa rakennerahasto-ohjelmassa varaudutaan elvytykseen, kestävään ja vihreään siirtymään ja digitaalisen toimintatavan vahvistumiseen. Merkittävä osa ajatelluista toimenpiteistä ovat monialaisia, monitoimijaisia ja ilmiöpohjaisia. Hankkeissa on mukana julkisia toimijoita, yrityksiä, tutkimuslaitoksia ja sekä yliopistoja että muita oppilaitoksia.

Asia tulee selkeyttää säädöksessä niin, että **maakuntaliiton tukea voidaan myöntää myös yksittäiselle yritykselle osana laajempaa kehittämishanketta de minimis-säännön puitteissa.** Muutos ei muuta yritystukien myöntämisen peruseräpäätöksiä.

24§ Tukimenettely, 3 mom.

Momentissa määritellään tuen saajan velvollisuudeksi käyttää investointeihin myönnetyn tuen kohteena olevaa omaisuutta vähintään viiden vuoden ajan hankkeen viimeisen maksamista koskevan päätöksen päätöspäivästä. Viiden vuoden käyttöajan vaatimus myös kehittämishankkeeseen sisältyviin investointeihin ei ole nykyaikainen. Kehittämishankkeissa investoidaan uusimpaan teknologiaan, jonka käyttöikä ei välttämättä ole viittä vuotta. Ei voida edellyttää, että kehittävät organisaatio käyttäisivät vanhentunutta teknologiaa.

41 § Tuen myöntäminen ryhmähankkeelle Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman varoista

Alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaa toteuttavien usean toteuttajan hankkeiden (ryhmähankkeiden) hallinnointiin esitetään muutosta nykyisistä rakennerahastojen yhteishankkeiden käytännöistä. ”Välittävä toimielin tekee erillisen päätöksen jokaisesta ryhmähankkeiden kokonaisuuteen kuuluvasta hakemuksesta.” Myös de minimis -toimenpiteitä sisältävien hankkeiden rahoituspäätöksiin esitetään muutoksia, jotka vaikuttavat samansuuntaisesti, jolloin päätösten määrä kaikkien prosessien osalta lisääntyy merkittävästi. Tämä on omiaan lisäämään tavoitteiden vastaisesti hallinnollista työtä niin toteuttajalle kuin välittävälle toimielimelle. Kehitteillä olevan tietojärjestelmän käytäntöjen on oltava selkeästi nykyistä sujuvampia erityisesti ryhmähankkeita koskien, jottei päätösten lukumäärän lisääntyminen aiheuta kohtuutonta hallinnollista lisätyötä.

Etelä-Pohjanmaan liitto

Asko Peltola

maakuntajohtaja

Heli Seppelvirta

aluekehitysjohtaja

Hämeen liitto

Anna-Mari Ahonen

maakuntajohtaja

Matti Lipsanen

kehitysjohtaja

Kymenlaakson liitto

Jaakko Mikkola

Jussi Lehtinen

maakuntajohtaja

aluekehitysjohtaja

Pirkanmaan liitto

Esa Halme

maakuntajohtaja

Päivi Myllykangas

johtaja, aluekehitys

Pohjanmaan liitto

Kaj Suomela

maakuntajohtaja

Varpu Rajaniemi

aluekehitysjohtaja

Päijät-Hämeen liitto

Laura Leppänen

maakuntajohtaja

Riitta Nieminen

kehittämisjohtaja

Satakuntaliitto

Asko Aro-Heinilä

maakuntajohtaja

Timo Vesiluoma

aluekehitysjohtaja

Varsinais-Suomen liitto

Kari Häkämies

maakuntajohtaja

Tarja Nuotio

aluekehitysjohtaja